

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК
ЖУРНАЛ

ULAGATTY
USTAZ

ҚР Оқу-ағарту министрлігі
№ 514 бұйрықпен бекітілген

Білім беретін, ғылыми,
танымдық, жарнамалық басылым

МББ аты: Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал «ULAGATTY USTAZ»

МББ тілі: қазақша, орысша, ағылшынша

Шығу жиілігі: айына 1 рет Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы

Меншік иесі: «Ulagatty Ustaz» ЖШС Алматы қаласы Бас редакторы: Нагиев И. Б.

Негізгі тақырыптық бағыты: білім беретін, ғылыми, танымдық, жарнамалық

Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал «ULAGATTY USTAZ»

жарияланған ақпараттардың авторлық құқы ақпарат авторына тиесілі, редакция жауапты емес.

Жарияланған ақпарат авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді.

Астана қаласы Қазақстан Республикасының

Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігінің

Ақпарат комитеті 2023 жылғы 12 ақпандағы

Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік

Басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ51VPY00117354 берілген.

Тапсырыс: 562 Таралымы: 3000 дана.

Журнал «Ulagatty Ustaz» ЖШС баспаханасында басылды.

Алматы қаласы – 2026 жыл Телефон: 8 777 087 6843

**Тарих сабағында ұлттық
құндылықтарды қалыптастыру**

ТУРГЕНБАЕВА ӘСЕМ ӨМІРЖАНОВНА
Тарих және құқық пәні мұғалімі
«М. Таипов атындағы орта мектебі» КММ
Алматы облысы, Ұйғыр ауданы, Кішідиқан ауылы

Мақалада жалпы орта білім беру ұйымдарындағы тарих сабақтары арқылы ұлттық құндылықтарды қалыптастырудың маңызы қарастырылады. Қазіргі жаһандану жағдайында оқушылардың тарихи санасын дамыту, ұлттық бірегейлігін нығайту, отансүйгіштік қасиеттерін қалыптастыру білім беру жүйесінің маңызды міндеттерінің бірі болып табылады. Тарих пәнін оқыту барысында ұлттық мәдени мұраны, тарихи тұлғалардың өнегелі өмірін, мемлекет қалыптасу кезеңдерін және құқықтық сананы сабақтастыра меңгертудің тиімді әдістері талданады. Сонымен қатар оқушылардың зерттеушілік қабілетін, сыни ойлауын және азаматтық жауапкершілігін дамытуға бағытталған инновациялық педагогикалық технологиялардың мүмкіндіктері сипатталады.

Тірек сөздер: тарих, ұлттық құндылық, тарихи сана, патриотизм, құқықтық мәдениет, зерттеу, білім беру, тәрбие.

Қазіргі таңда білім беру жүйесінің басты мақсаты – тек білімді ғана емес, елін сүйетін, ұлттық құндылықтарды құрметтейтін, тарихи санасы қалыптасқан, азаматтық жауапкершілігі жоғары тұлға тәрбиелеу. Бұл міндетті жүзеге асыруда тарих пәнінің орны ерекше. Себебі тарих – ұлттың жады, халықтың өткені мен бүгінін байланыстыратын алтын көпір.

Жаһандану дәуірінде ұлттық мәдениетті сақтау, тарихи мұраны құрметтеу және жас ұрпақтың бойына ұлттық рухты сіңіру ерекше маңызға ие болды. Ақпараттық кеңістіктің кеңеюі жастардың дүниетанымына әртүрлі ықпал етуде. Осындай жағдайда тарих пәнінің тәрбиелік әлеуетін тиімді пайдалану – әрбір мұғалімнің кәсіби міндеті.

Тарих сабағы тек белгілі бір кезеңдерді жаттатумен шектелмеуі тиіс. Ол оқушыны тарихи деректерді саралауға, себеп-салдарлық байланыстарды анықтауға, тарихи тұлғалардың қызметіне әділ баға беруге және өз елінің болашағына жауапкершілікпен қарауға үйретуі қажет.

Ұлттық құндылықтар – халықтың ғасырлар бойы қалыптасқан рухани, мәдени және адамгершілік мұрасы. Олар тілде, дәстүрде, әдебиетте, өнерде және тарихи оқиғаларда көрініс табады. Тарих сабағында осы құндылықтарды жүйелі түрде меңгерту оқушылардың ұлттық санасының қалыптасуына ықпал етеді.

Сабақ барысында тарихи тұлғалардың өмір жолын мысалға алу үлкен тәрбиелік мәнге ие. Қазақ хандарының ел бірлігін сақтау жолындағы қызметі, билердің әділдігі, батырлардың ерлігі, ағартушылардың білімге шақырған еңбектері оқушылардың бойында жауапкершілік пен елжандылық сезімін қалыптастырады.

Қазіргі сабақтарда дәстүрлі түсіндіру әдісімен қатар жобалық оқыту, дебат, зерттеу жұмыстары, тарихи құжаттарды талдау, картамен жұмыс және цифрлық платформаларды қолдану кеңінен енгізілуде. Бұл тәсілдер оқушылардың танымдық белсенділігін арттырып, тарихи материалды терең түсінуге мүмкіндік береді.

Тарихи деректермен жұмыс жасау барысында оқушылар ақпараттың шынайылығын бағалауды, түрлі көзқарастарды салыстыруды және өз пікірін дәлелдеуді үйренеді. Мұндай жұмыстар сыни ойлауды дамытып қана қоймай, ғылыми ізденіске қызығушылықты арттырады.

Тарих пен құқық пәндерінің өзара байланысы да ерекше маңызға ие. Мемлекеттің қалыптасуы, заңдардың даму тарихы, адам құқықтарының эволюциясы сияқты тақырыптар құқықтық мәдениетті қалыптастыруға ықпал етеді. Оқушылар өз құқықтары мен міндеттерін түсініп, заңға құрметпен қарауды үйренеді.

Мұғалім сабақ барысында өлкетану материалдарын пайдаланса, оқушылардың қызығушылығы арта түседі. Өз туған өлкесінің тарихын зерттеу арқылы олар жергілікті тарихи ескерткіштерді, белгілі тұлғаларды және мәдени мұраны тереңірек таниды. Бұл туған жерге деген сүйіспеншілікті қалыптастырады.

Сонымен қатар тәрбие жұмыстары мен тарих сабақтарының бірлігі маңызды. Тарихи мерейтойлар, музейге экскурсиялар, тарихи кештер, ғылыми жобалар мен эссе байқаулары оқушылардың білімін толықтырып, олардың шығармашылық қабілеттерін дамытады.

Заманауи цифрлық технологиялар да тарих пәнінің мазмұнын байыта түсуде. Интерактивті карталар, виртуалды музейлер, тарихи бейнеқұжаттар және электрондық архивтер оқушылардың сабаққа қызығушылығын арттырады. Сандық ресурстарды тиімді пайдалану білім сапасын көтерудің маңызды тетіктерінің бірі болып табылады.

Педагогтің кәсіби шеберлігі оқушының қызығушылығын оятып, білімді өмірмен байланыстыра алуынан көрінеді. Сондықтан мұғалім үздіксіз ізденіп, жаңа әдістерді меңгеріп, өз тәжірибесін жетілдіріп отыруы қажет.

Қорытынды

Тарих пәні – ұлттық сананы қалыптастыратын, азаматтық ұстанымды нығайтатын және патриоттық тәрбиені жүзеге асыратын негізгі пәндердің бірі. Ұлттық құндылықтарды тарих сабақтарымен ықпалдастыра оқыту арқылы оқушылардың тарихи танымы кеңейіп, елге деген сүйіспеншілігі артады. Заманауи оқыту технологияларын тиімді пайдалану, зерттеушілік жұмыстарды ұйымдастыру және ұлттық мұраны дәріптеу – бүгінгі тарих пәні мұғалімінің басты міндеті.

**Ойын технологиялары арқылы
шығармашылық қабілет**

БАТЫРОВА ГҮЛЬЖАЗИРА ЖҰМАЖАНОВНА
Бөбекжай-бақша тәрбиешісі
КМҚК «Нұрай бөбекжай-бақшасы»
Атырау облысы, Құрманғазы ауданы, Ақкөл ауылы

Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйымдағы ойын технологияларының баланың жан-жақты дамуына және шығармашылық қабілетін қалыптастырудағы рөлі қарастырылады. Ойын – мектеп жасына дейінгі баланың жетекші әрекеті болғандықтан, оны оқу-тәрбие үдерісінде тиімді пайдалану баланың танымдық белсенділігін, қиялын, тілін, қарым-қатынас мәдениетін және өздігінен шешім қабылдау дағдыларын дамытады. Мақалада ойын технологияларының түрлері, оларды ұйымдастырудың әдістемелік ерекшеліктері және тәрбиешінің кәсіби рөлі ғылыми-педагогикалық тұрғыдан талданады.

Тірек сөздер: мектепке дейінгі тәрбие, ойын технологиясы, шығармашылық, бала дамуы, танымдық белсенділік, тәрбиеші, инновациялық әдістер.

Мектепке дейінгі кезең – баланың тұлғалық дамуының ең маңызды әрі жауапты кезеңдерінің бірі. Осы уақытта баланың ойлау қабілеті, сөйлеуі, мінез-құлқы, эмоциялық тұрақтылығы мен әлеуметтік қарым-қатынасы қалыптаса бастайды. Сондықтан балабақшадағы әрбір ұйымдастырылған іс-әрекет баланың табиғи ерекшелігіне сәйкес құрылуы тиіс.

Психологтар мен педагогтардың пікірінше, мектеп жасына дейінгі баланың негізгі әрекеті – ойын. Бала ойын барысында қоршаған ортаны таниды, адамдармен қарым-қатынас жасауды үйренеді, өз ойын еркін жеткізеді және шығармашылық қабілетін дамытады. Осыған байланысты ойын технологияларын оқу-тәрбие жұмысының өзегіне айналдыру – бүгінгі тәрбиешінің маңызды міндеттерінің бірі.

Негізгі бөлім

Ойын технологиясы – баланың қызығушылығын арттыруға, белсенді әрекетке тартуға және жаңа білімді табиғи жолмен меңгертуге мүмкіндік беретін тиімді педагогикалық құрал. Дұрыс ұйымдастырылған ойын баланың танымдық әрекетін күшейтіп, шығармашылық ізденіске жетелейді.

Шығармашылық қабілет – кез келген баланың бойында болатын табиғи қасиет. Оны дамыту үшін қолайлы орта мен дұрыс бағыт қажет. Балабақшадағы құрылыс ойындары, рөлдік ойындар, сюжеттік ойындар, ұлттық ойындар және театрландырылған әрекеттер баланың қиялын дамытып, өз ойын еркін жеткізуіне мүмкіндік береді.

Рөлдік ойындардың тәрбиелік мүмкіндігі ерекше. «Дәрігер», «Мұғалім», «Дүкен», «Отбасы» сияқты ойындар арқылы балалар үлкендердің еңбегімен танысып, қоғамдық қарым-қатынастарды меңгереді. Мұндай ойындар жауапкершілікке, ұйымшылдыққа және бірлесіп әрекет етуге тәрбиелейді.

Ұлттық ойындарды пайдалану балалардың туған халқының мәдениетімен танысуына жағдай жасайды. «Ақсерек-көксерек», «Арқан тарту», «Ханталапай», «Асық ату» сияқты ойындар арқылы балалардың дене қозғалысы ғана емес, ұлттық дүниетанымы да қалыптасады.

Қазіргі уақытта цифрлық технологияларды ойынмен үйлестіре қолдану кеңінен дамып келеді. Интерактивті тақта, мультимедиялық тапсырмалар, дыбыстық және бейнелік материалдар балалардың қызығушылығын арттырып, оқу әрекетін жандандырады. Алайда цифрлық құралдар дәстүрлі ойындардың орнын алмастырмай, оларды толықтырушы құрал ретінде пайдаланылуы тиіс.

Шығармашылықты дамытуда бейнелеу әрекеттерінің маңызы зор. Сурет салу, жапсыру, мүсіндеу, табиғи материалдардан бұйым жасау, құммен және сумен ойнау барысында балалардың қиялы, эстетикалық талғамы және ұсақ моторикасы дамиды.

Тәрбиеші ойын ұйымдастырушы ғана емес, баланың серіктесі әрі бағыт берушісі болуы қажет. Баланың әрбір жетістігін қолдап, оның бастамасын мадақтау шығармашылық белсенділікті арттырады. Қолайлы психологиялық ахуал қалыптасқан топта балалар өздерін еркін сезінеді және жаңа идеяларды батыл ұсынады.

Баланың шығармашылық қабілетін дамытуда ата-анамен серіктестіктің де орны ерекше. Үйде бірге кітап оқу, ертегі құрастыру, сурет салу, ұлттық ойындар ойнау және мерекелік іс-шараларға қатысу арқылы баланың қабілеті жан-жақты дамиды. Балабақша мен отбасының бірлескен жұмысы тәрбиенің нәтижелілігін арттырады.

Қорытынды

Ойын технологиялары – мектепке дейінгі тәрбиенің ең тиімді әдістерінің бірі. Олар баланың шығармашылық ойлауын, танымдық белсенділігін, коммуникативтік дағдыларын және әлеуметтік бейімделуін дамытуға зор мүмкіндік береді. Заманауи тәрбиеші ойынның тәрбиелік және дамытушылық әлеуетін толық пайдалана отырып, әр баланың қабілетін ашуға жағдай жасауы тиіс.

Баланың шығармашылығы еркіндік пен қолдаудан басталады. Сондықтан ойынға негізделген оқу-тәрбие үдерісі – болашақта жан-жақты дамыған, ізденімпаз әрі белсенді тұлғаны тәрбиелеудің сенімді жолы.

**Балабақшада сөйлеу
мәдениетін қалыптастыру**

СЕРИКОВА ЗУЛЬФИЯ
Бөбекжай-бақша тәрбиешісі
КМҚК «Нұрай бөбекжай-бақшасы»
Атырау облысы, Құрманғазы ауданы, Ақкөл ауылы

Мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың сөйлеу мәдениетін қалыптастырудың педагогикалық негіздері мен заманауи әдістері қарастырылады. Сөйлеу мәдениеті – баланың тұлғалық дамуының, танымдық белсенділігінің және әлеуметтік қарым-қатынасының маңызды көрсеткіші. Балабақшада жүйелі ұйымдастырылған тіл дамыту жұмыстары баланың сөздік қорын байытып, байланыстырып сөйлеу дағдыларын қалыптастырады, шығармашылық ойлауын дамытады. Мақалада ертегі терапиясы, театрландырылған ойындар, мнемотехника, саусақ жаттығулары, цифрлық білім беру ресурстары сияқты тиімді әдістердің тәжірибелік маңызы талданады.

Тірек сөздер: сөйлеу мәдениеті, тіл дамыту, мектепке дейінгі тәрбие, ертегі терапиясы, мнемотехника, театрландырылған ойын, цифрлық технология.

Мектепке дейінгі кезең – баланың сөйлеу қабілеті қарқынды дамитын ерекше кезең. Осы уақытта бала қоршаған орта туралы алғашқы түсініктерін қалыптастырып, адамдармен қарым-қатынас жасауға үйренеді. Сөздік қорының молаюы, ойын жүйелі жеткізе білуі және тілдік қарым-қатынасқа еркін түсуі оның кейінгі оқу жетістігінің негізін қалайды.

Қазіргі білім беру жүйесінде баланың тілдік құзыреттілігін дамыту басты міндеттердің бірі ретінде қарастырылады. Сондықтан тәрбиеші баланың жас ерекшелігін ескере отырып, тиімді әдістер мен технологияларды пайдаланып, сөйлеу мәдениетін қалыптастыру жұмыстарын жүйелі жүргізуі қажет.

Негізгі бөлім

Сөйлеу мәдениеті – адамның ойын анық, жүйелі, көркем әрі әдеби тіл нормасына сәйкес жеткізе білу қабілеті. Баланың сөйлеуі оның ойлауымен, есте сақтауымен, эмоциялық дамуымен және әлеуметтік бейімделуімен тығыз байланысты. Сондықтан тіл дамыту жұмыстары барлық оқу қызметімен ықпалдастырылып ұйымдастырылуы тиіс.

Балабақшада сөйлеуді дамыту жұмыстары күнделікті қарым-қатынас барысында ғана емес, арнайы ұйымдастырылған оқу қызметі кезінде де жүзеге асырылады. Тәрбиеші әр баланың сөйлеу ерекшелігін ескеріп, олардың сөздік қорын жаңа сөздермен толықтырып, байланыстырып сөйлеуге бағыт береді.

Ертегі терапиясы – тіл дамытудағы ең нәтижелі әдістердің бірі. Ертегілерді тыңдау, мазмұндау, кейіпкерлердің іс-әрекетін талдау және жаңа аяқталу нұсқаларын ойлап табу балалардың қиялын дамытып қана қоймай, сөздік қорын байытады. Сонымен бірге жақсылық пен жамандықты ажыратуға, адамгершілік қасиеттерді бойына сіңіруге мүмкіндік береді.

Театрландырылған ойындардың да тәрбиелік және дамытушылық мүмкіндігі жоғары. Қуыршақ театры, саусақ театры, көлеңке театры және сахналық қойылымдар барысында балалар рөлге еніп, сөздерді анық айтуға, дауыс ырғағын дұрыс қолдануға және көпшілік алдында еркін сөйлеуге машықтанады.

Соңғы жылдары мнемотехника әдісі мектепке дейінгі ұйымдарда кеңінен қолданылып келеді. Суреттер мен шартты белгілер арқылы мәтінді есте сақтау баланың байланыстырып сөйлеуін жеңілдетеді. Бұл әдіс әсіресе өлең жаттауда, әңгіме құрастыруда және мәтінді мазмұндауда тиімді нәтиже береді.

Саусақ ойындары мен ұсақ моториканы дамытуға арналған жаттығулардың сөйлеу тілін дамытудағы рөлі ерекше. Ғалымдардың зерттеулеріне сәйкес, қол саусақтарының қимыл белсенділігі мен сөйлеу орталығы арасында тығыз байланыс бар. Сондықтан саусақ жаттығулары, мүсіндеу, қиып-жапсыру, моншақ тізу сияқты әрекеттер тілдің дамуына оң ықпал етеді.

Балалардың сөздік қорын байыту үшін көркем әдебиеттің мүмкіндігі мол. Ертегілерді, мақал-мәтелдерді, жаңылтпаштарды, жұмбақтарды және балаларға арналған өлеңдерді жүйелі пайдалану сөйлеудің тазалығын, мәнерлілігін және әдеби тіл нормаларын меңгеруге көмектеседі.

Қазіргі цифрлық технологиялар да тіл дамыту жұмысын жаңа деңгейге көтеріп отыр. Интерактивті тақта, мультимедиялық ертегілер, дыбыстық ойындар, танымдық бейнероликтер балалардың қызығушылығын арттырып, ақпаратты қабылдауын жеңілдетеді. Алайда цифрлық құралдар тәрбиешінің жанды қарым-қатынасын алмастырмай, оны толықтырушы құрал ретінде қолданылғаны дұрыс.

Баланың сөйлеу мәдениетін қалыптастыруда ата-анамен бірлескен жұмыстың маңызы зор. Үйде кітап оқу, баламен еркін әңгімелесу, оқыған шығарманы бірге талқылау, жаңа сөздердің мағынасын түсіндіру және отбасы мүшелерімен мәдени қарым-қатынас жасау – тілдік ортаны байытудың тиімді жолдары.

Тәрбиеші баланың әрбір жетістігін байқап, оны қолдап отырған жағдайда балада сөйлеуге деген сенімділік қалыптасады. Психологиялық қолайлы орта еркін қарым-қатынас жасауға мүмкіндік береді және тілдік белсенділікті арттырады.

Баланың сөйлеу мәдениетін қалыптастыру – мектепке дейінгі тәрбиенің негізгі бағыттарының бірі. Сөйлеу мәдениеті жоғары деңгейде қалыптасқан бала қоршаған ортамен еркін қарым-қатынас жасап, өз ойын нақты жеткізе алады, оқу әрекетіне тез бейімделеді.

МАЗМҰНЫ

- **ТУРГЕНБАЕВА ӘСЕМ ӨМІРЖАНОВНА**
- **БАТЫРОВА ГҮЛЬЖАЗИРА ЖҰМАЖАНОВНА**
- **СЕРИКОВА ЗУЛЬФИЯ**